

Col·lecció Missatges, 34

**The Gap between
the United States and Europe:
Perception and Reality**

**El distanciament entre
els Estats Units d'Amèrica i Europa:
percepció i realitat**

**El distanciamiento entre los
Estados Unidos de América y Europa:
percepción y realidad**

Jordi Pujol

President de la Generalitat
de Catalunya

Georgetown University
February 6, 2003
6 de febrer de 2003
6 de febrero de 2003

Generalitat de Catalunya

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP:

Pujol, Jordi

The Gap between the United States and Europe : perception and reality =

El distanciament entre els Estats Units d'Amèrica i Europa : percepció

i realitat = El distanciamiento entre los Estados Unidos de América

y Europa : percepción y realidad. – (Missatges ; 34)

Text en anglès, català i castellà

ISBN 84-393-6022-3

I. Georgetown University II. Catalunya. Generalitat III. Títol

IV. Títol: Distanciament entre els Estats Units d'Amèrica i Europa

V. Títol: Distanciamiento entre los Estados Unidos de América y Europa

VI. Col·lecció: Missatges ; 34

1. Europa – Relacions – Estats Units d'Amèrica

2. Estats Units d'Amèrica – Relacions – Europa

327(4:73)(042)

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

1a edició: febrer 2003

ISBN: 84-393-6022-3

Dipòsit legal: B-9962-2003

Disseny i producció: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions
Impressió: Grinver, SA

The Gap between the United States and Europe: Perception and Reality

Georgetown University

February 6, 2003

This speech is late arriving. It was in my mind to give it in summer 2001, and again I wanted to deliver it at the end of that year. In fact I wanted to give two: one in the USA and another in Europe. I wanted to deliver two, because I believed that a very serious rift was opening up between the USA and Europe. I am aware that neither as a person nor as a politician am I in any position to prevent this, nor even to minimally reduce this risk. I am not so pretentious. I am the President of Catalonia, in other words, the President of the Autonomous Government of Catalonia. A political position similar to the Governor of Illinois or of California, or more exactly similar to the Prime Minister of Québec. And you know that neither the Governor of California nor the Primer Minister of Québec can take decisions about war or no war in Iraq.

However, I do describe myself sometimes as a 'European patriot', and I am concerned about everything that has to do with Europe, its economy, its social progress, its position in the world and the weight it car-

ries. I want Europe to be strong, as a political, economic and cultural entity.

On the other hand, I have always believed in what we call ‘the West’, which amounts in large measure to the sum of, or at least the understanding between, the USA and Europe. I believe that basically we have a single cultural heritage. I believe in the values of the West and I believe that the West is in a position to stimulate the world’s economic and social progress, as well as collective and individual freedoms around the world.

What has become most evident in the last two years, is that the West is in danger of splitting apart. In fact this had been on the horizon for some time. Even before nine-eleven some were speaking of “the end of the West”.

I wanted to come here in the fall of 2001 to talk about this, and to learn more at first hand. But nine-eleven, and everything that has happened since then, caused a series of postponements, so and now things have changed with respect to the summer of 2001. These events have meant that now everything is dominated by the question of whether or not there should be war against Iraq. That is urgent, more urgent for public opinion than the discussion about the underlying reasons for the growing rift between Europe and the United States.

As I have mentioned, even quite a few years ago some trends were already appearing, initially more cultural than political, tending to distance the USA and Europe. One of these trends is the increasing secularization of Europe. Europe has been described as a post-

God society, or a post-Christian society. Meanwhile in the USA, religious observance has become much more prevalent. Europe is relativist and secularist, the USA is religious and moralist. This is so in general terms, although of course American society is not uniform over this. But the underlying change is happening, a separation driven by religious and moral criteria. This has consequences for the concept of the family, for the concept of personal responsibility and for the image of the country itself. It has consequences for peoples' values. And values, in the end, influence politics.

In recent years another underlying phenomenon has occurred. Europe has become increasingly aware that the US has taken the lead in four fundamental areas: economic, technological, military and cultural (at least in the sense that it is the United States that has created the most universal mass culture). If a country is superior to all the others in all of these four areas, then it is a world superpower. While this does not create unease in all parts of the world, nor in the whole of Europe (for example, not in the ex-Communist countries), it has done so in the countries that form the hard core of the European Union. This has led some to speak in alarm about superpower, empire, unilateralism and hegemony.

It also has to be said that sometimes, as a superpower, the United States has not treated its allies with enough spirit of persuasion—and even sometimes with arrogance. A recent example of this was Donald Rumsfeld's equation of France and Germany with 'old Europe', which was a rather unfortunate turn of phrase that did nothing to help understanding (as well as being, I think, founded on mistaken ideas). Although it

is fair to say that this is the other side of the coin of the feeling of intellectual superiority exhibited by some ill-informed and pretentious Europeans.

Other things have been happening recently to muddy relations between the US and Europe. I refer to the intensification of the conflict between Israel and the Palestinians. No-one can deny that the one who put most effort into finding a solution was President Clinton at the end of his term. But the impression in Europe—particularly since the Intifada—is that the US could have done far more to resolve this very distressing problem. Far more, in the sense of putting more pressure on Israel (and also on Palestinians). This feeling is very widespread in Europe, and it is even felt sometimes by people like myself who have been—and continue to be—pro-Zionists, in the sense that we firmly believe in the existence of the state of Israel and admire the building of that State. I am aware of how extremely difficult the problem is; neither the Israelis nor the Palestinians are making things easy. Nonetheless, I am also aware that only the USA can impose peace or at least be a very powerful peacebroker. As Europeans we can help, but our capacity for political pressure is small.

This has also resulted in added friction between Europe and US public opinion, where in addition often it is recalled that the state of Israel came partly into existence as the result of the barbaric antisemitism of certain European countries.

This became very clear to me a year ago, at a dinner in San Francisco. I was to speak to leading political, financial and academic figures. When I was half-way through my talk, I realized it was not going well.

I had wholeheartedly condemned nine-eleven, and I had expressed the unequivocal position of Spain and the Spanish government, as well as the equally unequivocal position of the Government of Catalonia, and congratulated those present for the success of the campaign in Afghanistan, I then made two serious mistakes. The first was to quote from President Bush, who shortly before had said “we must fight terrorism tooth and nail without respite, but we must also ask ourselves why there are so many people around the world who are so opposed to us”. These were not my words, but President Bush’s, spoken just before I went to California. Nevertheless I noticed that this sentence was not well received by my audience. But then, probably because, as I said, I am as pro-Zionist and friend of America as ever, I continued on my unwise path and went on to underline that only the USA can resolve the Arab-Israeli conflict. The US therefore bears some special responsibility. One of those accompanying me—that day as well as today, the Catalan minister for higher education—gave a loud cough to make me finally realize how close I was to the edge. At all events, one thing is clear: if you the Americans do not solve this problem, no-one will. And until it is solved, no peace is possible in the Middle East: And the necessary *rapprochement* or understanding with the Muslim world will not be possible.

We do not know whether there will be war against Iraq or not. We all wish that the war would be avoided. But if it is war, we would do well to remember that for a moment it seemed, two years after the Gulf war, that peace would be possible in the Middle East: that was the time of the Madrid Conference and the Oslo Ac-

cords, all promoted by the USA. If there is war—which would unquestionably cause a very dangerous trauma in the Arab and Muslim world—the US will be obliged to regard a peace deal between the Israelis and Palestinians as a high priority and a strong moral duty.

It is also clear, thinking still of culture and values, that for decades, and perhaps always, the frontier spirit and the willingness to take risks have been prevalent in the US, while what most concerns Europe is security and protection, thus bringing about two very different societies. Europe stresses the so-called welfare state—which incidentally is known in France as the *État Providence*, a most unfortunate term in my view, because it leads one to believe that individuals have no need to be concerned for themselves or take responsibility for anything. Some European politicians are trying to respond to this problem, particularly some in Scandinavia. And also Tony Blair, who criticizes those who may think that—and I quote—“it is an unconditional duty of the state to subsidize everyone’s needs and ensure their security ... while individuals need do nothing in return”. (*Article by Blair in Le Monde, 14 November 2002*).

In spite of this possible reservation regarding the welfare state, I do believe that the European social model is a good one, because it combines, perhaps better than any other, the capacity to create wealth with the ability to distribute it fairly. All that is needed is to find the way to avoid irresponsibility and laxness. It also has another possible drawback: it is a system which

does not engage in the politics of power. This is what a number of analysts have been saying over the last few months: the US engages in the politics of power (following Hobbes) while the Europeans hope to achieve, through dialogue, Kant's 'perpetual peace', within a well-protected political and social framework.

This would be all well and good if Europe accepted the consequences of this choice, namely, the loss of influence in the world. As I was saying, the US has become the world superpower because of its economic, technological, military and cultural superiority. In all these fields it has distanced itself from Europe. Why? Because the USA has had a doctrine and a will leading to that end, and Europe does not.

It must be said that in some cases Europe has proved itself capable of competing with the US. One of the most striking examples is the recent news that in 2001 (as well as in 2002) Airbus sold more planes than Boeing. That would have been unthinkable a few years ago. And there are more examples like that, some of them spectacular. But by and large—particularly in the technological and military spheres—the American advantage is not only very large. It is increasing.

This advantage is the result of a historical process that occurred during the twentieth century. Europe is aware of this fact, and it creates a certain resentment. Europe complains of unilateralism, but it ought sometimes to admit that the cause of this unilateralism is the lack of answer on Europe's part. There is not enough military or technological might. And, what is worse, often a lack of will and therefore of capacity. This might induce American arrogance, apart from unilateralism resulting finally in an increasing rift.

This has now lead to many disagreements: the Kyoto Protocol, the agreement on antipersonnel mines, the International Criminal Court, the fight against AIDS, the doctrine of pre-emptive attack, the death penalty, the Middle East policy I mentioned previously. And in the meantime the rift is widening.

Over the last three or four years, something else has occurred which has disturbed relations between the USA and Europe and that is a change in the perception of danger. With regard to terrorism, American citizens now feel more threatened than the Europeans. And they feel more bound to combat it. The friendly relationship between America and Europe is strained to the extent that Americans may think that Europeans think, “This is an American problem”. Conversely, European reticence is reinforced to the extent that Europeans may think that the sole aim of American policy is to consolidate its hegemony and control of the world, and of the European Union. In fact, it is quite natural that the USA should wish to consolidate its hegemony. But how does it want to do so? In a very imperial way, very much on its own, with very little dialogue? How does the USA plan to behave in Asia, for example, which in a short time will account for fifty-eight percent of the world’s population? Or in Europe?

Let us take the case of Europe again which is the one which interests us more. There is the widespread idea that the USA does not like the strengthening of the European Union—that it is a hindrance. Officially, the USA has always denied this and I want to believe that this denial is sincere because I think it is good for the USA for there to be a strong Europe. Nevertheless, it is true to say that there have been occasions when

the USA has applied pressure on the EU in a way which is not compatible with the strengthening of Europe's political and economic identity. This happened with the euro and recently it happened, for example, over the Turkish question.

We have reached a very dangerous point. I also believe that the conflict with Iraq could have very negative effects and that it is urgently necessary for Europe and the USA to try to reconstruct a relationship based on more mutual understanding.

Imagine the USA goes to war alone, unilaterally. The effect this would have on relations with Europe would be devastating. But imagine too that finally, as a result of European pressure, the USA has to forego the attack and fully accept the present status quo. This would also leave a tremendous wound, a most serious one, in the relations between the USA and Europe.

Not long ago, *The Economist* said, "The superpower needs to make a greater effort to consult its allies and persuade them to support it". On the other hand, the USA has to consider whether it is in its interests or not to be alone in the world. Many empires have come to a bad end because of overstretching. Territorial overstretching, or simply too many enemies and not enough friends. A consideration of these two points by the USA, the need for greater consultation and the danger of overstretching, could be an opportunity for Europe and for the West. But this also means that it is incumbent on Europe to make the effort to also become a power with a global calling and accept the po-

litical, financial and military responsibilities that this implies.

As a European I would like Europe to go in this direction. But at the moment it is not doing so.

Recently this has become evident once more. It would have been much more positive if, instead of the Franco-German agreement reached two weeks ago, and the letter closer to the American stance issued last week by eight heads of government, Europe had been able to formulate a joint proposal, even if this had implied a degree of disagreement with the USA. It took account of the fact that two possible disastrous scenarios must be avoided: that there is a war that side-lines the United Nations or takes place against its will, or on the other hand that nothing at all is done, and Saddam continues as before.

A European proposal of this nature would be positive, and if made with conviction and a sense of loyalty it could help to re-establish a more balanced relationship between the USA and Europe. But a more balanced relationship requires that two further conditions be met.

On the one hand, it requires, on both parts a positive willingness to engage each other, which is in stark contrast with Rumfeld's declarations, with the insufficient dialog denounced by *The Economist* or with the stance of some french sectors that view the franco-german agreement as an opportunity, they say, to destabilize the USA. I do not know very well what they mean by this business of destabilization, but evidently it does not indicate anything positive. On the other hand, it requires on the part of Europe a speedy and large in scope effort in the political, military and technological

realms. Without this, Europe may succeed, in the regard to the USA, to put sticks to the wheals. But little more.

Obviously Europe has many important assets.

A good asset is that Europe continues to consolidate its political unity. And that enlargement strengthens Europe. And that it is the largest market in the world and that its economy is really strong. And that Europe applies an energetic policy of cooperation with less developed countries. But what is there about Europe which is not good?

I stress: what is not good about it is that Europe concerns the renewal of the understanding with the USA.

Anti-Americanism is now strong in Europe. To a degree, it has always been present and for a number of reasons: ideological reasons (Communism, Fascism, certain brands of nationalism), cultural differences and even reasons of religious origin.

Since 1945, there have been waves of anti-Americanism with participation from a number of quarters, and while not all of them were Communists or Marxists, they were very much fomented by the Soviet Union. Their real aims were often not the ones they claimed. For example, as the Italian political commentator, Giovanni Sartori has described, what the anti-nuclear pacifists of the 1950s really wanted was not peace, but for the Soviet Union to have enough time to build up its own nuclear arsenal to use against the West should the need arise.

After the fall of the Berlin wall, things are somewhat different, but insofar as the large-scale anti-American mobilizations from 1945 to 1990 were also in-

spired by demands for a social model different from the essentially Western one—the maximum expression of which is the USA—that former militancy is again being mobilized. It no longer has the support of the Soviet Union, but because Communism is no more it now attracts support from new quarters, for example, all those who fear the effects of globalization.

Apart from this, there is something which I have referred to before. In addition to engaging in a politics of democracy, in economic growth and in social progress, Europe must be more willing to engage in a politics of power. At the present time, it is beyond Europe's capabilities to equal the USA militarily, and to a large extent, technologically. But it is possible for Europe to attain a level which the USA can not ignore.

It is quite clear that all this means that both the USA and Europe should be convinced that 'the West' needs to be re-made, its dissolution prevented and that we should look forward to a future of cooperation and mutual trust.

El distanciament entre els Estats Units d'Amèrica i Europa: percepció i realitat

Georgetown University
6 de febrer de 2003

Aquesta conferència arriba a deshora. Vaig tenir la idea de fer-la l'estiu de 2001, i la volia pronunciar a finals d'aquell any. De fet en volia fer dues: una als EUA i una altra a Europa. En volia fer dues, perquè creia que s'estava produint una fractura molt seriosa entre els EUA i Europa. Sóc conscient que ni com a persona ni com a polític estic en condicions d'evitar-ho, ni de fer disminuir mínimament aquest risc. Sóc el President de Catalunya; en altres paraules, el President del Govern autonòmic de Catalunya, un càrrec polític similar al del governador d'Illinois o de Califòrnia o, per ser més precisos, similar al del primer ministre del Quebec. I ja sabeu que ni el governador de Califòrnia ni el primer ministre del Quebec poden prendre decisions de *sí* o *no* a la guerra contra l'Iraq. No sóc tan pretensions.

D'una banda, jo m'autodefineixo de vegades com a patriota europeu, i em neguiteja tot el que té a veure amb Europa, amb la seva economia, el seu progrés social, la seva posició i el seu pes en el món. El meu desig és que Europa sigui una entitat política, econò-

mica i cultural poderosa. De l'altra banda, he cregut sempre en això que en diem "the West", que, en molt bona part, és com ara la suma o almenys l'entesa entre els EUA i Europa. Crec que bàsicament tenim una herència cultural única. Crec en els valors del "West" i crec que el "West" està en condicions d'afavorir el progrés econòmic i social del món, i el progrés també de les llibertats col·lectives i individuals arreu del món.

El que s'ha fet més evident durant aquests últims dos anys és que "the West" està en perill d'esberlar-se. Però això ja venia d'abans; fins i tot abans de l'11-S alguns ja parlaven de *the end of the West*.

Volia venir a parlar d'això aquí la tardor de 2001, i a aprendre'n més de primera mà. Però l'11-S, i tot el que ha vingut després, ha provocat ajornaments i ara les coses han canviat respecte a l'estiu de 2001. Ara tot està dominat per la qüestió de *sí o no* a la guerra contra l'Iraq. Això és urgent, més urgent per a l'opinió pública que la discussió sobre les raons subjacents de l'esquerda creixent entre Europa i els Estats Units.

Com els deia, ja fa uns quants anys que es presenten algunes tendències, al principi més culturals que polítiques, que distancien els EUA d'Europa. Una d'aquestes tendències és la creixent secularització europea. Europa ha estat definida com a societat *post Déu* o societat postcristiana. La religiositat s'ha intensificat molt als EUA. Europa és *relativist* i *secularist*; els EUA són religiosos i moralistes. Això, dit en termes generals, perquè és cert que la societat americana no és uniforme pel que fa a aquesta qüestió. Però com a evolu-

ció de fons d'aquest canvi s'està donant una separació basada en criteris religiosos i morals. Això té conseqüències en el concepte de la família, en el concepte de la responsabilitat personal i en la imatge del mateix país. Té conseqüències en el camp dels valors. I els valors acaben influint en la política.

En els últims anys s'ha produït un altre fenomen de fons. Europa és cada cop més conscient que els EUA han pres la iniciativa en quatre camps capitals: l'econòmic, el tecnològic, el militar i el cultural (almenys en el sentit que són els Estats Units els que han creat la cultura de masses més universal). Són els quatre camps que fan d'un país, si en tots quatre és superior a la resta, una superpotència mundial. Això crea inquietud no a tot el món ni a tot Europa (per exemple, no en els països europeus excomunistes), però sí en els països que constitueixen el nucli dur de la Unió Europea. Això fa que es parli amb alarma de *superpower*, d'imperi, d'unilateralisme, d'hegemonia.

També s'ha dit que a vegades els Estats Units, en tant que superpotència, no han tractat els seus aliats amb prou esperit de persuasió –i fins i tot, a vegades els han tractat amb arrogància. Un exemple d'això són les recents declaracions de Rumsfeld en què qualifica França i Alemanya de “vella Europa”, que no són gens afortunades, i no ajuden a entendre's (a més de respondre, crec, a una idea equivocada), encara que sigui just dir que són l'altra cara de la moneda del sentiment de superioritat intel·lectual que exhibeixen alguns europeus mal informats i pretensiosos.

Hi ha hagut més circumstàncies en aquests últims temps que han enterbolit les relacions entre els EUA i Europa. Em refereixo a la intensificació del conflicte

entre Israel i els palestins. Ningú no pot negar que qui més es va esforçar a trobar una solució va ser el president Clinton al final del seu mandat. Però la impressió a Europa –sobretot d'ençà de la Intifada– és que els EUA podrien haver fet molt més per resoldre aquest problema tan dolorós; molt més en el sentit d'haver pressionat més sobre Israel (i també sobre Palestina). Aquest és un sentiment molt general a Europa, del qual fins i tot participem de vegades les persones que, com jo mateix, hem estat i som prosionistes, és a dir, ferm partidaris de l'Estat d'Israel i admiradors de la construcció d'aquest Estat. Sóc conscient de l'extrema dificultat del problema. Ni els israelians ni els palestins ho fan fàcil. Però també sóc conscient que només els EUA podran imposar la pau, o, si més no, ser un *peacebroker* molt potent. Els europeus hi podem ajudar, però la nostra capacitat de pressió política és petita.

Aquest conflicte també ha provocat una fricció afegida entre Europa i l'opinió pública dels EUA, on, a més, sovint es recorda que l'Estat d'Israel en part és fruit de l'antisemitisme bàrbar d'alguns països europeus, cosa que se'm va fer molt evident ara fa un any, en el curs d'un sopar a San Francisco. Havia de parlar davant personatges importants del món polític, financer i universitari. A mig discurs em vaig adonar que no anava per bon camí. Jo havia expressat, i molt sincerament, la meva condemna per l'11-S, i havia esmentat la posició inequívoca d'Espanya i del seu Govern, i la també inequívoca posició del Govern de Catalunya, i havia felicitat els presents per l'èxit de la campanya de l'Afganistan, però després vaig cometre dos errors greus. El primer va ser citar el president Bush, que poc abans havia dit: "Hem de lluitar a fons i sense treva contra el

terrorisme, però ens hem de preguntar per què hi ha tanta gent que ens és tan contrària”. No era una frase meua; com he dit, era del president Bush, dita poc abans del meu viatge a Califòrnia. Tanmateix vaig notar que aquella frase no era ben rebuda pels presents. El cas és que jo, probablement perquè, com també he dit, sóc proisionista i un amic de sempre d'Amèrica, vaig seguir per la via de la imprudència i vaig subratllar que només els EUA poden resoldre el contenciós araboisraelià. Per tant, els Estats Units hi tenen una responsabilitat una mica especial. Un dels meus acompanyants –aquell dia i també avui–, el conseller d'Universitats de Catalunya, va fer un estosseu prou manifest perquè finalment jo m'adonés que era prop del precipici. En tot cas, una cosa és certa: aquest problema o el resoldran vostès, els americans, o no el resoldrà ningú. I sense resoldre això no és possible la pau a l'Orient Mitjà, i l'aproximació i l'entesa necessàries amb el món musulmà no seran possibles.

No sabem si hi haurà guerra contra l'Iraq o no. Tots desitgem que s'eviti la guerra. Però, per si hi ha guerra, és bo recordar que per un moment va semblar que la guerra del Golf, un parell d'anys més tard, havia de fer possible la pau a l'Orient Mitjà: era l'època de la Conferència de Madrid i dels acords d'Oslo, tots ells impulsats pels EUA. Si ara hi ha guerra –fet que sens dubte crearà un trauma molt perillós en el món àrab i musulmà– els EUA estaran obligats a considerar un acord de pau entre israelians i palestins com una qüestió d'alta prioritat i un deure moral.

És evident també, encara en l'àmbit cultural i dels valors, que des de fa dècades, i potser des de sempre, als EUA ha estat més important l'esperit de la frontera i la predisposició a acceptar el risc, i a Europa, el de la seguretat i la protecció, cosa que finalment produeix societats molt diferents. Europa posa l'accent en l'anomenat Estat del benestar, anomenat a França *État Providence*, un nom al meu entendre molt desafortunat, perquè dóna a entendre que les persones no s'han de preocupar d'elles mateixes ni s'han de responsabilitzar de res. Contra això, alguns polítics europeus miren de reaccionar, especialment a Escandinàvia. I també Tony Blair, que critica –i cito textualment– els que potser pensen que és “un deure incondicional de l'Estat de subvenir a totes les necessitats i assegurar la seguretat de tothom... i que a canvi els individus no haurien de fer res” (article de Blair a *Le Monde* del 14.11.2002).

Malgrat aquesta reserva que es pot tenir respecte de l'Estat del benestar, crec que el model social europeu és bo, perquè combina potser millor que cap altre la capacitat de crear riquesa i de repartir-la equitativament. Només cal trobar la manera de no caure en la manca de responsabilitat i en la laxitud. I probablement també té un altre inconvenient: és un sistema que no fa una política de poder. És el que alguns analistes han dit durant aquests últims mesos: els EUA fan política de poder (són seguidors de Hobbes) i en canvi els europeus volen aconseguir a través del diàleg la pau perpètua que preconitzava Kant en un marc polític i social de benestar i ben protegit.

Això estaria molt bé a condició que s'acceptés la conseqüència d'aquesta opció, que és la pèrdua de pes en el món. Com deia abans, els EUA han esdevingut

una superpotència mundial per la seva superioritat econòmica, tecnològica, militar i cultural. En tots aquests camps s'han distanciat d'Europa. Per què? Perquè han tingut una doctrina i una voluntat orientades a això, i Europa, no.

Cal dir que Europa en alguns casos ha demostrat ser capaç de competir amb els EUA. Un dels exemples més brillants en aquest sentit és la notícia apareguda fa poc que deia que Airbus el 2001 (i també el 2002) ha venut més avions que Boeing. Això era impensable fa pocs anys. I d'exemples així n'hi ha més. I alguns d'espectaculars. Però en conjunt –i sobretot en el camp tecnològic i en el militar– l'avantatge americà no solament és molt gran: va augmentant.

Aquesta preponderància és el resultat d'un procés històric produït durant el segle XX. Europa n'és conscient. I això crea un cert ressentiment. Europa es queixa d'unilateralisme, però de vegades ha d'admetre que la causa de l'unilateralisme és la manca de resposta per part d'Europa. No hi ha prou força militar i tecnològica. I, cosa que encara és pitjor, hi ha sovint una manca de voluntat i, per tant, de capacitat, que pot induir a l'arrogància americana, a part de l'unilateralisme, i acabar finalment en una esquerda cada vegada més gran.

Això ara ha portat a molts desacords: el protocol de Kyoto, l'acord sobre les mines antipersona, l'*International Criminal Court*, l'acció contra la sida, la doctrina de l'atac preventiu, la pena de mort, la ja esmentada política a l'Orient Mitjà... Mentrestant, la fractura s'eixampla.

En els darrers tres o quatre anys, també s'ha produït un altre fet que ha pertorbat les relacions entre els EUA i Europa, i que és un canvi en la percepció del

perill. Pel que fa al terrorisme, ara els ciutadans americans se senten més amenaçats que els europeus. I se senten més obligats a combatre'l. La relació d'amistat entre Amèrica i Europa es tensa en la mesura en què els americans potser pensen que els europeus al seu torn pensen: "Això és un problema americà". A la inversa, la reticència europea es veu reforçada en la mesura en què els europeus potser pensen que l'únic objectiu de la política americana és consolidar la seva hegemonia i el seu control del món i de la Unió Europea. De fet, és bastant natural que els EUA vulguin consolidar la seva hegemonia. Però com ho volen fer? D'una manera molt imperial, molt pel seu compte, amb molt poc diàleg? Com tenen planejat comportar-se els EUA a l'Àsia, per exemple, que d'aquí a poc representarà el cinquanta-vuit per cent de la població mundial? O a Europa?

Tornem al cas d'Europa, que és el que ens interessa més. Hi ha la idea generalitzada que als EUA no els agrada l'enfortiment de la Unió Europea –que és un destorb. Oficialment, els EUA sempre ho han negat, i jo vull creure que són sincers perquè crec que és bo per als EUA que hi hagi una Europa forta. Tanmateix, també és veritat que hi ha hagut ocasions en les quals els EUA han pressionat la UE d'una manera incompatible amb el reforç de la identitat política i econòmica d'Europa. Això va passar amb l'euro i, ara fa poc, ha passat, per exemple, en relació amb la qüestió turca.

Hem arribat a un punt molt perillós. També crec que el conflicte amb l'Iraq pot tenir efectes molt nega-

tius, i que és urgent que Europa i els EUA mirin de reconstruir una relació basada en més comprensió mútua.

Imaginïn-se que els EUA fan ells sols i unilateralment la guerra. L'efecte sobre la relació amb Europa seria devastador. Però imaginïn-se també que finalment, per la pressió europea, els EUA haguessin de renunciar a l'atac i acceptar la continuïtat de l'*statu quo* actual, plenament. Això també deixaria una tremenda ferida, molt i molt greu, en les relacions entre els EUA i Europa.

No fa gaire *The Economist* deia que: “El superpoder ha de fer un gran esforç per entendre's amb els seus aliats i persuadir-los perquè li donin suport”. Per altra banda, els EUA han de meditar si els convé o no estar sols en el món. Molts imperis han acabat malament per l'*overstretching*. *Overstretching* territorial o simplement excés d'enemics (i de pocs amics). La consideració d'aquests dos punts per part dels EUA –la necessitat de consultar més i el perill de l'*overstretching*– podrien ser una oportunitat per a Europa i per a “the West”. Però això requereix que Europa faci l'esforç d'esdevenir també una potència de vocació mundial, que accepti les responsabilitats polítiques, financeres i militars que això comporta. Com a europeu, m'agradaria que Europa emprengués aquesta direcció. Però de moment no ho fa.

Fa poc, això s'ha fet evident una vegada més. Hauria estat molt més positiu que en lloc de l'acord franco-alemany al qual es va arribar fa dues setmanes, i la carta més propera a la postura americana emesa la setmana passada per vuit caps de govern, Europa hagués estat capaç de formular una proposta conjunta, encara que hagués implicat un cert grau de desacord amb els EUA. Tenia en compte el fet que cal evitar dos possibles es-

cenaris desastrosos: tant una guerra al marge de les Nacions Unides o contra la voluntat d'aquestes, com, al contrari, que no es fes res de res i Saddam continués com sempre.

Una proposta europea d'aquesta natura seria positiva, i si es fes amb convicció i sentit de la lleialtat, podria contribuir a restablir una relació més equilibrada entre els EUA i Europa. Però una relació més equilibrada requereix que es donin dues condicions més.

D'una banda, requereix una voluntat positiva per ambdues parts de comprometre's l'una amb l'altra, cosa que està en total contradicció amb les declaracions de Rumsfeld, amb el diàleg insuficient denunciat per *The Economist*, o amb la postura d'alguns sectors francesos que veuen l'acord francoalemany com una oportunitat, diuen, de desestabilitzar els EUA. No entenc gaire bé què volen dir amb això de la desestabilització, però és evident que no indica pas una cosa positiva. D'altra banda, requereix, per part d'Europa, un esforç ràpid i de gran abast en els àmbits polític, militar i tecnològic. Sense això, potser Europa aconseguirà, pel que fa als EUA, fer-los la traveta. Però poca cosa més.

Òbviament, Europa té molts punts forts importants. Un punt fort d'Europa és que va consolidant la seva unitat política. I que l'ampliació la reforça. I que és el primer mercat del món i que la seva economia és realment molt forta. I que Europa practica una intensa política de cooperació amb els països menys desenvolupats. Però, què és el que no té de bo?

Preciso: el que no té de bo Europa és allò que afecta la renovació de l'entesa amb els EUA.

Ara l'antiamericanisme és fort a Europa. En certa mesura, sempre hi ha estat present, i per raons diver-

ses: raons ideològiques (el comunisme, el feixisme, segons quins nacionalismes), raons de diferències culturals i fins i tot raons d'arrel religiosa.

Des de 1945 s'han anat repetint les onades d'anti-americanisme, amb la participació de sectors diversos, no tots comunistes o marxistes, però molt atacades per la Unió Soviètica. Sovint l'objectiu declarat no era el que s'esgrimia. Per exemple, com explica el polítològ italià Giovanni Sartori, els pacifistes antinuclears dels anys 50 el que realment volien no era la pau, sinó que la Unió Soviètica tingués el temps necessari per construir el seu propi arsenal nuclear per utilitzar, arribat el cas, contra Occident.

Després de la caiguda del mur de Berlín la situació és una mica diferent, però en el grau en què les grans mobilitzacions antiamericanes de 1945 a 1990 tenien també un component de demanda d'un model social diferent del pròpiament occidental –del qual els EUA són l'expressió màxima–, aquella antiga militància es torna a mobilitzar. Ara no disposa del suport de la Unió Soviètica però, precisament perquè ja no existeix, el comunisme ara pot incorporar sectors nous, per exemple tots els que temen els efectes de la globalització.

Abans, però, he fet esment d'una altra qüestió. A més d'ocupar-se en una política de democràcia, en el creixement econòmic i en el progrés social, Europa ha d'estar més predisposada a fer una política de poder. A hores d'ara igualar la potència militar dels EUA (i en gran part la tecnològica) està fora de l'abast d'Europa. Però està al seu abast assolir un nivell que els EUA no puguin ignorar.

És clar que tota aquesta conjuntura requereix que tant els EUA com Europa estiguin convençuts que con-

vé refer “the West”, que convé evitar que es desfaci, i que hem de mirar endavant cap a un futur de cooperació i confiança mútua.

El distanciamiento entre los Estados Unidos de América y Europa: percepción y realidad

Georgetown University

6 de febrero de 2003

Esta conferencia llega a destiempo. Tuve la idea de hacerla en el verano de 2001, y quería pronunciarla a finales de aquel año. En realidad quería hacer dos: una en EEUU y otra en Europa. Quería hacer dos, porque creía que se estaba produciendo una fractura muy seria entre EEUU y Europa. Soy consciente de que ni como persona ni como político estoy en condiciones de evitarlo, ni de hacer disminuir mínimamente el riesgo. Soy el Presidente de Cataluña; en otras palabras, el Presidente del Gobierno autonómico de Cataluña, un cargo político similar al del gobernador de Illinois o de California o, para ser más precisos, similar al del primer ministro de Quebec. Y ya saben que ni el gobernador de California ni el primer ministro de Quebec pueden tomar decisiones de *sí* o *no* a la guerra contra Irak. No soy tan pretencioso.

Por una parte, yo me autodefino a veces como patriota europeo, y me inquieta todo lo que tiene que ver con Europa, con su economía, su progreso social, su posición y su peso en el mundo. Mi deseo es que

Europa sea una entidad política, económica y cultural poderosa. Por otra parte, he creído siempre en eso que llamamos “the West”, que viene a ser, en buena parte, la suma o por lo menos el entendimiento entre EEUU y Europa. Creo que tenemos básicamente una herencia cultural única. Creo en los valores del “West” y creo que el “West” está en condiciones de favorecer el progreso económico y social del mundo, y el progreso también de las libertades colectivas e individuales por todo el mundo.

Lo que se ha hecho más evidente durante estos últimos dos años es que “the West” está en peligro de romperse. Pero eso ya venía de antes; incluso antes del 11-S algunos ya hablaban de *the end of the West*.

Quería venir a hablar en torno a ello aquí en el otoño de 2001, y a aprender más de primera mano. Sin embargo el 11-S, y todo lo que vino posteriormente, ha provocado aplazamientos y ahora las cosas han cambiado con respecto al verano de 2001. Ahora todo está dominado por la cuestión de *sí o no* a la guerra contra Irak. Eso es urgente, más urgente para la opinión pública que la discusión sobre las razones subyacentes de la grieta creciente entre Europa y Estados Unidos.

Como les decía, ya hace unos cuantos años que se presentan algunas tendencias, al principio más culturales que políticas, que crean distancia entre EEUU y Europa. Una de esas tendencias es la creciente secularización europea. Europa ha sido definida como sociedad *post Dios* o sociedad poscristiana. La religiosidad se ha intensificado mucho en EEUU. Europa es *rela-*

tivist y *secularist*; los EEUU son religiosos y moralistas. Eso, dicho en términos generales, porque es cierto que la sociedad americana no es uniforme al respecto. Pero como evolución de fondo de este cambio se está dando una separación basada en criterios religiosos y morales. Eso tiene consecuencias en el concepto de la familia, en el concepto de la responsabilidad personal y en la imagen del propio país. Tiene consecuencias en el campo de los valores. Y los valores acaban influyendo en la política.

En los últimos años se ha producido otro fenómeno de fondo. Europa es cada vez más consciente de que los EEUU han tomado la iniciativa en cuatro campos capitales: el económico, el tecnológico, el militar y el cultural (al menos en el sentido de que son los Estados Unidos los que han creado la cultura de masas más universal). Son los cuatro campos que hacen de un país, si en los cuatro es superior al resto, una superpotencia mundial. Eso crea inquietud no en todo el mundo ni en toda Europa (por ejemplo, no en los países europeos excomunistas), sin embargo sí en los países que constituyen el núcleo duro de la Unión Europea. Eso hace que se hable con alarma de *superpower*, de imperio, de unilateralismo, de hegemonía.

También se ha dicho que a veces Estados Unidos, en tanto que superpotencia, no han tratado a sus aliados con suficiente espíritu de persuasión –e incluso, a veces, los han tratado con arrogancia. Un ejemplo son las recientes declaraciones de Rumsfeld en las que califica a Francia y Alemania de “vieja Europa”, que no son nada afortunadas, y no ayudan a entenderse (además de responder, creo, a una idea equivocada), aunque sea justo decir que son la otra cara de la moneda

del sentimiento de superioridad intelectual que exhiben algunos europeos mal informados y pretenciosos.

Ha habido más circunstancias en estos últimos tiempos que han turbado las relaciones entre los EEUU y Europa. Me refiero a la intensificación del conflicto entre Israel y los palestinos. Nadie puede negar que quien más se esforzó en encontrar una solución fue el presidente Clinton al final de su mandato. Pero la impresión en Europa –sobre todo desde la Intifada– es que los EEUU podrían haber hecho mucho más para resolver este problema tan doloroso, mucho más en el sentido de haber presionado más sobre Israel (y también sobre Palestina). Este es un sentimiento muy general en Europa, del cual incluso participamos a veces las personas que, como yo mismo, hemos sido y somos prisionistas, es decir, firmes partidarios del Estado de Israel y admiradores de la construcción de ese Estado. Soy consciente de la extrema dificultad del problema. Ni los israelíes ni los palestinos lo ponen fácil. Pero también soy consciente de que sólo EEUU podrá imponer la paz, o, cuando menos, ser un *peacebroker* muy potente. Los europeos podemos ayudar, pero nuestra capacidad de presión política es pequeña.

Este conflicto también ha provocado una fricción añadida entre Europa y la opinión pública de EEUU, donde, además, a menudo se recuerda que el Estado de Israel en parte es fruto del antisemitismo bárbaro de algunos países europeos, lo cual se me hizo muy evidente hace un año, en el curso de una cena en San Francisco. Tenía que hablar ante personajes importantes del mundo político, financiero y universitario. En mitad del discurso me di cuenta de que no iba por buen camino. Yo había expresado, y muy sinceramente, mi condena

por el 11-S, y había mencionado la posición inequívoca de España y de su Gobierno, y la también inequívoca posición del Gobierno de Cataluña, y había felicitado a los presentes por el éxito de la campaña de Afganistán, pero después cometí dos errores graves. El primero fue citar al presidente Bush, que poco antes había dicho: “Tenemos que luchar a fondo y sin tregua contra el terrorismo, pero tenemos que preguntarnos por qué hay tanta gente que nos es tan contraria”. No era una frase mía; como he dicho era del presidente Bush, pronunciada poco antes de mi viaje a California. Sin embargo noté que aquella frase no era bien recibida por los presentes. El caso es que yo, probablemente porque, como también he dicho, soy proionista y un amigo de siempre de América, seguí por la vía de la imprudencia y subrayé que sólo EEUU puede resolver el contencioso árabe-israelí. Por lo tanto, Estados Unidos tiene una responsabilidad un poco especial. Uno de mis acompañantes –aquel día y también hoy–, el consejero de Universidades de Cataluña, tosió de forma suficientemente manifiesta como para que finalmente yo me diera cuenta de que estaba al borde del precipicio. En todo caso, hay una cosa cierta: este problema o lo resolverán ustedes, los americanos, o no lo resolverá nadie. Y sin resolver eso no es posible la paz en Oriente Medio, y la aproximación y el entendimiento necesarios con el mundo musulmán no serán posibles.

No sabemos si habrá guerra contra Irak o no. Todos deseamos que se evite la guerra. Pero, por si hay guerra, es bueno recordar que por un momento pareció que la guerra del Golfo, un par de años más tarde, iba a hacer posible la paz en Oriente Medio: era la épo-

ca de la Conferencia de Madrid y de los acuerdos de Oslo, todos ellos impulsados por EEUU. Si ahora hay guerra –lo que sin duda creará un peligroso trauma en el mundo árabe y musulmán– EEUU estará obligado a considerar un acuerdo de paz entre israelíes y palestinos como una cuestión de alta prioridad y un deber moral.

Es evidente también, todavía en el ámbito cultural y de los valores, que desde hace décadas, y quizás desde siempre, en EEUU ha sido más importante el espíritu de la frontera y la predisposición a aceptar el riesgo, y en Europa, el de la seguridad y la protección, lo que finalmente produce sociedades muy diferentes. Europa pone el acento en el llamado Estado del bienestar, llamado en Francia *État Providence*, un nombre a mi parecer muy desafortunado, porque da a entender que las personas no tienen que preocuparse de sí mismas ni tienen que responsabilizarse de nada. Contra eso, algunos políticos europeos tratan de reaccionar, especialmente en Escandinavia. Y también Tony Blair, que critica –y cito textualmente– a los que piensan quizás que es “un deber incondicional del Estado subvenir a todas las necesidades y asegurar la seguridad de todo el mundo... y que a cambio los individuos no tendrían que hacer nada” (artículo de Blair en *Le Monde* del 14.11.2002).

A pesar de la reserva que puede haber respecto del Estado del bienestar, creo que el modelo social europeo es bueno, porque combina mejor quizás que ningún otro la capacidad de crear riqueza y de repartirla equitativamente. Sólo hay que encontrar la manera de no

caer en la falta de responsabilidad y en la laxitud. Y probablemente también tiene otro inconveniente: es un sistema que no hace una política de poder. Es lo que algunos analistas han dicho durante estos últimos meses: en EEUU hacen política de poder (son seguidores de Hobbes) y en cambio los europeos quieren conseguir a través del diálogo la paz perpetua que preconizaba Kant en un marco político y social de bienestar y muy protegido.

Eso estaría muy bien a condición de que se aceptara la consecuencia de esta opción, que es la pérdida de peso en el mundo. Como decía antes, EEUU se ha convertido en una superpotencia mundial por su superioridad económica, tecnológica, militar y cultural. En todos estos campos se han distanciado de Europa. ¿Por qué? Porque han tenido una doctrina y una voluntad orientadas a eso, y Europa, no.

Hay que decir que Europa en algunos casos ha demostrado ser capaz de competir con EEUU. Uno de los ejemplos más brillantes en ese sentido es la noticia aparecida hace poco que decía que en 2001 (y también en 2002) Airbus ha vendido más aviones que Boeing. Eso era impensable hace pocos años. Y hay más ejemplos así. Y algunos son espectaculares. Pero en conjunto –y sobre todo en el campo tecnológico y en el militar– la ventaja americana no solamente es muy grande: va aumentando.

Esta preponderancia es el resultado de un proceso histórico producido durante el siglo XX. Europa es consciente de ello. Y eso crea un cierto resentimiento. Europa se queja de unilateralismo, pero a veces tiene que admitir que la causa del unilateralismo es la falta de respuesta por parte de Europa. No hay suficiente

fuerza militar y tecnológica. Y, lo que es peor todavía, a menudo hay una falta de voluntad y, por lo tanto, de capacidad, que puede inducir a la arrogancia americana, aparte del unilateralismo, y acabar finalmente en una grieta cada vez mayor.

Eso ahora ha llevado a muchos desacuerdos: el protocolo de Kyoto, el acuerdo sobre las minas anti-persona, el *International Criminal Court*, la acción contra el sida, la doctrina del ataque preventivo, la pena de muerte, la ya mencionada política en Oriente Medio. Mientras, la fractura se va abriendo.

En los últimos tres o cuatro años, también se ha producido otro hecho que ha perturbado las relaciones entre EEUU y Europa, y que es un cambio en la percepción del peligro. En lo que concierne al terrorismo, ahora los ciudadanos americanos se sienten más amenazados que los europeos. Y se sienten más obligados a combatirlo. La relación de amistad entre América y Europa se tensa en la medida en que los americanos piensan quizás que los europeos a su vez piensan: “Eso es un problema americano”. A la inversa, la reticencia europea se ve reforzada en la medida en que los europeos piensan quizás que el único objetivo de la política americana es consolidar su hegemonía y su control del mundo y de la Unión Europea. De hecho, es bastante natural que EEUU quiera consolidar su hegemonía. Pero, ¿cómo quiere hacerlo? ¿De una manera muy imperial, por su cuenta, con muy poco diálogo? ¿Cómo tiene planeado comportarse EEUU en Asia, por ejemplo, que dentro de poco representará el cincuenta y ocho por ciento de la población mundial? ¿O en Europa?

Volvamos al caso de Europa, que es el que nos interesa más. Existe la idea generalizada de que a EEUU no

le gusta el fortalecimiento de la Unión Europea –que es un estorbo. Oficialmente, EEUU siempre lo ha negado, y yo quiero creer que son sinceros porque creo que es bueno para EEUU que haya una Europa fuerte. Sin embargo, también es verdad que en ocasiones EEUU ha presionado a la Unión Europea de una manera incompatible con el refuerzo de la identidad política y económica de Europa. Eso pasó con el euro y, hace poco, ha pasado, por ejemplo, en relación con la cuestión turca.

Hemos llegado a un punto muy peligroso. También creo que el conflicto con Irak puede tener efectos muy negativos, y que es urgente que Europa y EEUU intenten reconstruir una relación basada en una mayor comprensión mutua.

Imagínense que EEUU hacen ellos solos y unilateralmente la guerra. El efecto sobre la relación con Europa sería devastador. Pero imagínense también que finalmente, por la presión europea, EEUU tuviera que renunciar al ataque y aceptar la continuidad del *statu quo* actual, plenamente. Eso también dejaría una tremenda herida, muy grave, en las relaciones entre EEUU y Europa.

No hace mucho *The Economist* decía que: “El superpoder tiene que hacer un gran esfuerzo para entenderse con sus aliados y persuadirlos para que le apoyen”. Por otro lado, EEUU debe meditar sobre si le conviene o no estar solo en el mundo. Muchos imperios han acabado mal por el *overstretching*. *Overstretching* territorial o simplemente exceso de enemigos (y de pocos amigos). La consideración de estos dos puntos por

parte de EEUU –la necesidad de consultar más y el peligro del *overstretching*– podrían ser una oportunidad para Europa y para “the West”. Pero eso requiere que Europa haga el esfuerzo de convertirse también en una potencia de vocación mundial, que acepte las responsabilidades políticas, financieras y militares que ello supone. Como europeo, me gustaría que Europa emprendiera esta dirección. Pero por el momento no lo hace.

Hace poco, eso se ha hecho evidente una vez más. Habría sido mucho más positivo que en lugar del acuerdo francoalemán al que se llegó hace dos semanas, y la carta más próxima a la postura americana emitida la semana pasada por ocho jefes de gobierno, Europa hubiera sido capaz de formular una propuesta conjunta, aunque habría implicado un cierto grado de desacuerdo con EEUU. Tenía en cuenta el hecho de que hay que evitar dos posibles escenarios desastrosos: tanto una guerra al margen de las Naciones Unidas o contra su voluntad, como, al contrario, que no se haga nada de nada y Saddam siga como siempre.

Una propuesta europea de esta naturaleza sería positiva, y si se hiciera con convicción y sentido de la lealtad, podría contribuir a restablecer una relación más equilibrada entre EEUU y Europa. Pero una relación más equilibrada requiere que se den dos condiciones más.

Por una parte, requiere una voluntad positiva por ambas partes de comprometerse una con otra, lo cual está en total contradicción con las declaraciones de Rumsfeld, con el diálogo insuficiente denunciado por *The Economist*, o con la postura de algunos sectores franceses que ven el acuerdo francoalemán como una oportunidad, dicen, de desestabilizar a EEUU. No en-

tiendo muy bien qué quieren decir con eso de la desestabilización, pero es evidente que no indica nada positivo. Por otro lado, requiere, por parte de Europa, un esfuerzo rápido y de gran alcance en los ámbitos políticos, militares y tecnológicos. Sin eso, quizás Europa conseguiría, en lo que concierne a EEUU, hacerles la zancadilla. Pero poco más.

Obviamente, Europa tiene muchos puntos fuertes importantes. Un punto fuerte de Europa es que va consolidando su unidad política. Y que la ampliación la refuerza. Y que es el primer mercado del mundo y que su economía es realmente muy fuerte. Y que Europa practica una intensa política de cooperación con los países menos desarrollados. Sin embargo, ¿qué es lo que no tiene de bueno?

Preciso: lo que no tiene de bueno Europa es lo que afecta a la renovación del acuerdo con EEUU.

Ahora el antiamericanismo es fuerte en Europa. En cierta medida, siempre ha estado presente, y por varias razones: ideológicas (el comunismo, el fascismo, según qué nacionalismos), razones de diferencias culturales e incluso razones de raíz religiosa.

Desde 1945 se han ido repitiendo las oleadas de antiamericanismo, con la participación de sectores variados, no todos comunistas o marxistas, pero muy alentadas por la Unión Soviética. A menudo el objetivo declarado no era el que se esgrimía. Por ejemplo, como explica el politólogo italiano Giovanni Sartori, los pacifistas antinucleares de los años 50 lo que querían realmente no era la paz, sino que la Unión Soviética tuviera el tiempo necesario para construir su propio arsenal nuclear para utilizar, si se daba el caso, contra Occidente.

Tras la caída del muro de Berlín la situación ha cambiado un poco, pero en el grado en que las grandes movilizaciones antiamericanas de 1945 a 1990 tenían también un componente de demanda de un modelo social diferente del propiamente occidental –del cual EEUU es la expresión máxima–, aquella antigua militancia se vuelve a movilizar. Ahora no cuenta con el apoyo de la Unión Soviética pero, precisamente porque ya no existe, el comunismo ahora puede incorporar sectores nuevos, por ejemplo todos los que temen los efectos de la globalización.

Pero antes he mencionado otra cuestión. Además de ocuparse en una política de democracia, en el crecimiento económico y en el progreso social, Europa debe estar más predispuesta a hacer una política de poder. A estas alturas igualar la potencia militar de EEUU (y en gran parte la tecnológica) está fuera del alcance de Europa. Pero está a su alcance llegar a un nivel que EEUU no pueda ignorar.

Claro está que toda esta coyuntura requiere que tanto EEUU como Europa estén convencidos de que conviene reconstruir “the West”, que conviene evitar que se deshaga, y que tenemos que mirar hacia adelante, hacia un futuro de cooperación y confianza mutua.